

גליון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

וארא

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2024

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד החלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת וארא

- ב..... ה'מטה' אשר בידי - אין 'מזיק' או מסייע בעולם, אם לא ציווה כן ה'.....
- ד..... צדיק באמונתו - התחזקות בקניין האמונה בימי ה'שובבי"ם ת"ת'.....
- ו..... על מי מנוחות - ע"י האמונה והבטחון יבוא לשמחת החיים ושלוות הנפש.....
- ז..... העתירו אל ה' - הקב"ה שומע תפילת כל פה.....
- ח..... שמעתי את נאקת בני ישראל - אם מתפלל מתוך הרגשה כי הוא 'חסר' וודאי יפעול אפילו בהפלגה..
- ט..... ולמקללי נפשי תידום - במעלת הבזיונות וההכנעה להציל מכל רעה.....
- י..... והרחיקנו מחבר רע - השפעת החברים על האדם לטב ולמוטב.....
- יא..... מעט מן האור - יחשיב ויתחיל עם פעולות קטנות.....
- יב..... הירא את דבר ה' - המשבר את טבעו זוכה לישועה ולהנהגה מעל דרך הטבע.....

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד:

shwrtz@bezeqint.net

פרשת וארא

ובך פירש ה'חת"ם סופר' זי"ע (ת"מ הגש"פ ד"ה ובאותות) בכתוב בפרשתן (וארא ז יב) 'ויבלע מטה אהרן את

מטותם', ונתפרש בגמ' (שבת צז.) שהיה נס בתוך נס, שתחילה חזרו כל התנינים להיות מטות ואז בלע מטה אהרן את מטותם, ויש להקשות, לשם מה נעשה נס זה, מדוע לא היה די בהראות המופת שמטה אהרן בעודו תנין יבלע את כל מטותם כשהם בדמות תנינים. והרי כלל מסור בידינו - 'לא עביד קודשא בריך הוא ניסא למגנא' (זוהר מקץ רא:), אלא מבאר החתם סופר, שבא הקב"ה לרמוז לפרעה, הנך קורא לעצמך 'תנין הגדול' (ע"י יחזקאל כט א), אינך לא 'תנין' ולא 'גדול' - כי אם 'מטה' אשר בידי (ביד ה), כי אין בכוחך לעשות מאומה בלתי אם אתן לך את הכוח ואת הרשות לכך*.

הדברים אמורים הן לענין מעשה ידי האדם עצמו, שלא יחשוב 'אני' עשיתי... אלא ידע כי ה' עשה לו את כל החיל הזה, הן במה שאחרים מעוללים לו. בכל עת ורגע יזכור שאין דבר הנעשה מעצמו או ע"י איזה בריה שבעולם, אלא הכל במוצא פי ה' הוא

ה'מטה' אשר בידי - אין 'מוזיק' או מסייע בעולם, אם לא ציונה כן ה'

בפרשתן (ז ט-יב) 'ואמרת אל אהרן קח את מטך והשלך לפני פרעה... ויבלע מטה אהרן את מטותם'. רמזו בה קמאי שבא לומר לו ולהורות לנו לדורות שאין אדם מוזיק לחברו, וכל מעשי איש כנגד רעהו לטוב או למוטב אינו אלא כ'מטה' הנתון בידי אדם - שאיש לא יאמר 'מטה' זה היכני כי כל בר דעת מבין שאין כל כח במטה עצמו לעשות איזו פעולה מטוב ועד רע, ולא נעשתה הפעולה רק ע"י האדם האוחז את המטה ובכוחו... כך על הניזוק - הנרדף - הנפגע מרעהו להחשיב את המוזיק - הרודף - הפוגע בו כ'מטה' הנתון כביכול בידי הבורא, והוא הוא העושה את כל הנעשה אתו - בחשבונות שמים... וממילא לעולם לא ירך לבבו מהעומד לבוא עליו וכדו', וידע שאין כח ביד שום 'נברא' לעשות איזה דבר מעצמו, ולשנות את אשר נגזר עליו מן שמיא. שהרי הבורא ית"ש הוא 'עשה ועושה ויעשה' לכל המעשים, וכל מעשי רעהו אינם אלא מעשי שמים לטובתו השלימה.

א. שמעתי ממכירי בעל המעשה, יהודי נכבד מתושבי ניו יארק אשר נתברך מן השמים בעשירות ולו מפעל גדול אשר שם מושבו שעות רבות בכל יום, וממילא שם הוא מקום 'קבלת קהל' שלו לכל השדרי"ם והמשולחים להעניק להם מרוחב לבו ומתת ידו בעין יפה. והנה, בית המפעל שלו גדול ורחב ידיים על כן כתבו כמה מהמשולחים מודעות ברחבי הבנין בעל הבית נמצא במקום פלוני למנוע טירחה יתירה מהמתדפקים על דלתותיו, באחד הימים נכנס אליו משולח אחד, ובטרם כל פתח פיו בתלונות על המודעות התלויות ברחבי הבנין - וכי כך כותבים 'לבעל הבית... לבעל הבית...' מי שמך ל'בעל הבית', הרי הקב"ה הוא אדון הכל והוא 'בעל הבית' על כל העולם כולו, ומה לך כי נטלת לעצמך שם וכינוי של הבורא יתב"ש בכבודו ובעצמו... לשבחו של 'בעה"ב' ייאמר שלא די שלא זלזל באותו משולח - כאומר, באת הנה לקבל מתת ידי ובמקום שתכניע עצמך מעט באת לחלוק דעותך בקול רעש גדול, אך זה האיש החליט 'קבל את האמת ממי שאמרה', שמע לקולו והבטיח נאמנה לתקן את אשר עיוות והעניק לו ממתת ידו פי עשרה מהסכום הקצוב שהוא נותן לכל אחד, ואת המודעות כולם החליפו בחדשות שם נכתב 'המנהל' נמצא במקום פלוני, כי 'בעל הבית' יושב בשמים ממעל.

כאן באנו לעיקר המעשה, כי באותם הימים התפוצץ אחד מצניורות המים אשר במפעלו הגדול, באותו מקום ישיבה גויה מעובדי המקום שלא שמה ליבה לזרם המים הגובר והולך ושפך נהרות מים הנשפכים בזו השעה לתוככי החדר, בעל הבית שראה מחדרו ע"י ה'עין רואה' (מצלמות אבטחה) את הנעשה קרא לאותה עובדת שתסגור את זרם המים אך היא לא שמה אל לבה שהבוס קורא לה והמשיכה בעיסוקיה (עסקי עצמה), בינתיים נתקלקלו כמה וכמה חפצים בנזק שאי אפשר לתקן... מכיוון שכן שילחה לנפשה ב'פיטורין' כדת וכדין. אחר הדברים האלה קצף בעלה של הגויה על 'בעל הבית' שפיטר אותה ונשבר מטה לחמו החליט לעשות מעשה, ובבוקרו של יום הופיע במפעלו

הקודש' (פב"ה) אמרו חז"ל כל הכועס כאילו עובר עכו"ם. והטעם מובן ליודעי בינה, לפי שבעת כעסו נסתלקה ממנו האמונה, כי אילו היה מאמין שמאת ה' הייתה לו זאת, לא היה כועס כלל, ואף שחברו שהוא 'בעל בחירה' מקללו או מכהו או מזיק ממונו, ואכן, מזיק זה יתחייב בדיני אדם ובדיני שמים על רוע בחירתו, אעפ"כ על הניזק כבר נגזר מן השמים והרבה שלוחים למקום. ולא עוד אלא אפילו בשעה זו ממש שמכהו או מקללו מתלבש בו ב' ה' המחיה אותו, וכמו שאמר דוד המלך בעת ששמעי בן גירא קללו 'קללה נמרצת' - ה' אמר לו קלל' (שמואל ב טו י). והיכן אמר ה' לשמע, אלא שמחשבה זו שנפלה לשמע בלבו ומוחו - מאת ה' באה לו. ורוח פיו המח' כל צבאם החיה רוחו של שמעי בשעה שדיבר דברים אלו לדוד, כי אילו נסתלק רוח פיו ית' רגע אחד מרוחו של שמעי לא יכול לדבר מאומה.

- 'כי הוא אמר ויהי, הוא ציוה ויעמוד'. ואז אשריו בעולם הזה וטוב לו לעולם הבא. כי כאשר אי מי קללו, או בירכו, הזיקו או הועילו לו ברוח בגוף בנפש ובנשמה, ביזהו או כיבדו, העניק לו או לקח ממנו, דיבר עליו טוב או רע וכו' וכו"ב. הרי באמונתו יודע הוא אל נכון שלא פלוני ביזהו, ולא אלמוני קיפח את פרנסתו, לא ראובן קלקל לו את השידוך, ולא שמעון דיבר עליו סרה לעיני כל הקהל, לא לוי לקח לו את ה'עמוד' ולא יהודה... וכו'. אלא יביט על כל אלו המעשים והמאורעות - כמו שנעשו על ידי הקב"ה בכבודו ובעצמו. ומה לו כי ילון על חברו.

ולא עוד, אלא שהרואה את הכל בעיני האמונה יוסיף להחשיב ביותר את חברו המזיקו, כי יראהו במקיים בזה את רצון ה', וכך איתא ב'ספר התניא - אגרת

של היהודי כשבכיסו טמון כלי משחית (אקדח טעון) מוכן להרוג בו את בעל הבית, משהגיע למפעל הגדול שאל היכן מקום מושב 'בעל הבית', הפועלים שלא העלו בדעתם את הנעשה מתחת לאפם שלחוהו לחדר פלוני שם איתן מושבו של 'בעל הבית', אך משהגיע לחדר וראה כתוב בו מפורש שהוא חדרו של המנהל שאל את ה'מנהל' היכן 'בעל הבית'... הראה לו ה'מנהל' באצבעו כלפי מעלה כלומר בעל הבית יושב מלמעלה ומנהיג את כל העולם כולו והמפעל הלז ג"כ... ויצא הגוי מחדרו כשהוא ממחרת לעלות לקומות העליונות כמו שהבין מהאדם שפגש זה עתה כי 'בעה"ב' יושב בקומות העליונות... היהודי שהחל לחשוד כי הלה מתכוון לרעה... החל מיד בודק אחריו באותם 'מצלמות' וירא איך שהגוי מכין את עצמו להרוג את בעה"ב, מיד נעל היטב את דלת חדרו ואת כל שערי המפעל הזמין את שוטרי המדינה שמיהרו לבוא ותפסוהו 'על חם' באזיקים לבית האסורים, ותנצל נפש היהודי ממוות לחיים... וכל זה בזכות הכרתו והכרזתו בעל הבית למעלה.

ב. באחד הימים הגיעו שלושה נגידים לבקר בארץ הקודש מ'בוכרה' (מדינה בארצות המזרח), ניגש אליהם עני אחד וביקש לזכותם במצוות צדקה 'למהדרין מן המהדרין' לו ולחברו, אך הם דחוהו ואמרו שיבוא לפניהם ביום המחרת ואז יתנו לו ביד נדיבה כהנה וכהנה. אותו עני הלך מיד לבית חברו העני כמותו, ובשמחה סיפר לו על הממון הרב אשר יקבלו ליום המחרת, ויהי ממחרת, וילך העני לתור אחרי אותם שלשה נגידים, ומצא שאחד מהם נדם לבו באישון ליל והשיב את נשמתו ליוצרה, השני חזר לארץ מולדתו, ואילו השלישי חזר בו מהבטחתו. חזר היהודי אל חברו העני ואמר לו, הנה התקיים בנו מקרא שכתוב (תהילים קמו ד) 'תצא רוחו ישוב לאדמתו ביום ההוא אבדו עשתונותיו', כי הנה העשיר הראשון תצא רוחו - נפח את נשמתו בעוד לילה, השני ישוב לאדמתו - חזר לאדמת ניכר, ואילו השלישי בו תלינו את התקווה האחרונה אזי ביום ההוא אבדו עשתונותיו שאיבד למחרת היום את רצונו לתת ברוח נדיבה, מעתה עלינו לקיים את המשך הקרא 'אשרי שא-ל יעקב בעזרו - שברו על ה' אלוקיו', שאז וודאי נשכיל ונצליח.

פעם אמר הרה"ק משינאווא זי"ע לתלמידיו, הנה מדרך העולם, כשזקוק אדם לסכום כסף קטן אינו טרוד כלל, ובשלוות נפשו הוא סמוך ובטוח שהמעות יבואו לידי, ואילו בשעה שנצרך לסכום גדול הריהו כולו עסוק ב'כסף מנלן', ודואג מניין ישיג את הממון הרב. אך האמת דאיפכא מסתברא, כי הזקוק לממון רב ויודע היטב שאי אפשר לו להשיגם בכוחות עצמו, ובעל כרחו משים הוא את שברו על ה' אלוקיו, איש הלזה בוודאי ישיג המעות בבטחונו הגדול בה'. אך לעומתו, הנצרך לסכום קטן, ונראה בעיניו שאפשר לו להשיגם בכוחות עצמו, ואינו נשען לגמרי על בורא כל העולמים, זה האיש עליו לדאוג ביותר, כי מתרחק הוא מהבטחון בה' אם כן 'מאין יבוא עזרו'.

ג. מעשה היה עם ה'שרף מנובהרדוק' הגאון רבי דוד בודניק זצ"ל (אדם גדול ורם בעניקים היה ה'שרף', והיו מחשבותיו משוטטות וגועשות כל היום במחשבות 'אלוקותו' יתב"ש. ומטעם זה ציוה הסבא מנובהרדוק שישמרו תמיד להשקותו ביי"ש - להשקיט את סערת מחשבותיו),

באר הפרשה - פרשת וארא

בשרצית נתת בלבם לאהוב וכשרצית נתת בלבם לשנוא, וכך היא דרכם של צדיקים לראות בכל הנעשה, הן כשפלוני מראה לו אהבה, הן כשמראה לו שנאה - כי לא פלוני אוהבו או שונאו אלא הקב"ה נתן בן בלבבו.

צדיק כאמונתו - התחזקות בקניין האמונה בימי ה'שונבי"ם ת"ת

באמת אמרו, אף שמצוות האמונה נוהגת בכל עת ובכל שעה, ובכל רגע ורגע על האדם להשריש

בקרבנו את האמונה המהורה בהקב"ה שהוא בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, והיא המצוות ש'חיובן תמיד, לא יפסקו

מעל האדם אפילו רגע אחד כל ימיו' (כלשון החינוך בהקדמתו) ו'כל ימי האדם חייב לחיות במחשבה זו' (לשון החינוך במצוה כה - מצוות האמונה במציאות ה')¹, אך בעמדנו בימי ה'שונבי"ם ת"ת - ימים אשר נועדו לטהרת הנפש

כתב ה'חפץ חיים' בספרו 'שם עולם' (שער שמירת שבת פ"ג) דהנה אמר הקב"ה לאליהו הנביא (מלכים א יז ט) קום לך צרפתה אשר לצידון וישבת שם הנה צויתי שם אשה אלמנה לכלכלך. ולכאורה צריך ביאור, וכי אשה זו נביאה הייתה, ומהו הנה צויתי, שנראה שדיבר אל האשה האלמנה כדברו אל עבדיו הנביאים. אלא ביאורו, שלא כמידת בשר ודם מידת הבורא, כי בשר ודם ברצותו לצוות את רעהו, ידבר אליו בפה או לכל הפחות ישלח אליו מכתב, לא בן הקב"ה אשר בידו נפש כל חי, מכנים הוא בלב האדם את הרצון לעשות כך וכך, וזהו פירוש הכתוב 'הנה צויתי אשה אלמנה לכלכלך'.

וכבר מפורשים הדברים במדרש גבי יוסף הצדיק (בר"ר פד יח) אמר רבי יהושע בן בייטוס בשם ר' יהודה בר סימון כתיב (ישעיה סג יז) למה תתענו ה' מדרכיך -

שהלך להתבודד - כדרכם של תלמידי נובהרדוק ביערות שסביבות העיר מעזריטש. לפתע פגע בו כלב גדול ורעב, והיה המחזה איום ונורא, לראות את שיני הכלב משחרות לטרף, ואת רשפי עיניו הנוצצות באש בוערת בתאוות רציחה, ואכן... הכלב נשך אותו, ומיד התעלף ר' דוד...

לאחר שהקיצוהו, שאלוהו התלמידים בני נובהרדוק, מדוע התעלף מע"כ, וכי כך למדנו ב'נובהרדוק' להבהל עד אימה מכלב הנובח, ויען ר' דוד ויאמר - אינני יודע מה אתם סחים, לא כלב ראיתי כאן, ראיתי את דבר ה' אשר בשיניה ובפיה של החיה - לך נגוס את 'דוד בן חיה'. ומה שהתעלפתי, אבאר לכם, ברגע שראיתי את האש הבוערת מתוך עיניו ושיניו של הכלב, ועל כולנה כשהרגשתי בעת הנשיכה את החום וההבל היוצא מפיו המשחר לטרף, ראיתי בזה לאיזה מדריגת חום והתלהבות אפשר ליצורי עולם לבוא בעשיית רצון קונם וחפץ צורם, נתמלאתי בושח בעצמי, ואמרתי, דוד, דוד, האם מימיך קראת קריאת שמע בהתלהבות כזאת, וכי מימיך הנחת תפילין באש קודש כזו... על כן נפלתי מיד ארצה בחלשות - מרוב בושח ועלבון (הובא בספרי קורות הימים של בית נובהרדוק - כדוגמת 'לפיד אש נובהרדקאי' עמ' 198).

ד. כענין זה מדייק במתיקות לשונו, הגה"צ הרי"מ שכטר שליט"א, כי בפרשתו נכתב כל ה'הלוך ילך' שהיה בין פרעה למשה רבינו. פרעה הקשה את לבו, ומשה הביא עליו את המכות וכו'. אמנם בתהלים גילה לנו דוד המלך מה הפירוש הנכון בתורה, כי את הכח בכל מכל עשה הקב"ה בכבודו ובעצמו, ככתוב (תהלים קה) הפך לבם לשנא עמו להתנכל בעבדיו - שהקב"ה הפך את לב פרעה להיות כבד, ושוב כתיב שלח חשך ויחשך ולא מרו את דבריו והיינו שהקב"ה בעצמו הכהו. וכן הפך את מימיהם לדם וכו', הכל בלשון שהקב"ה בכבודו ובעצמו עשה הכל, כלומר, שאת הכל עושה ה'. לא הרשע ולא הצדיק עושים כאן מאומה, הקב"ה עושה הכל בקרבם.

ה. ומן העניין להביא מה שכתב הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (שמירת הלשון, חתימת הספר פרק ב) בזה"ל, 'יראה להתבונן בכל זה על כל פנים פעם אחת ביום, וכי בשביל שהיא מצוה תדירית שאינה תלויה בזמן כידוע תהיה נגרעת שלא יראו לקיים אותה עכ"פ פעם אחת ביום, וטוב שיראה להתבונן בזה אחר התפילה קודם שיכנס לביתו לאכול, ודומיא דשאר מצוות המוטלות על האדם כמו תפילין או לולב ומיניו בחג הסוכות דאינו אוכל קודם שמקיימן. עכ"ל (ואם כי דבריו נאמרו לעניין מצוות אהבת ה' שאף היא מהמצוות התמידיות, אך מילתא דפשיטא שכל זה שייך גם לגבי שאר המצוות התמידיות, ובכלל זה לעניין מצוות האמונה).

פעם ישב הרה"ק משינאווא זי"ע, ולמד 'משנה' אחת מפרקי אבות במשך כשעה שלימה, והנה בסמיכות אליו ישב איזה 'חכם', ונענה ברוב... אני אומר שיעור משניות ומספיק ללמוד פרק שלם בשעה אחת, ואתם לא יותר

ולכפרת פשע הרי הזמן גרמא להתחזק ביותר בעניין האמונה¹, כי האמונה בה' באמונה איתנה וברורה מועילה לתקן כל הפגמים².

ובמו שכתב הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (צדקת הצדיק אות קנו) כי גם העוונות הקשים ביותר - אותם שהעידו בוהר הקדוש שלא תועיל עליהם התשובה - יתוקנו אף הם באמונה איתנה בבורא עולם. וז"ל. תיקון, להאמין שאין 'מקרה' בעולם אלא הכל בהשגחה ממעל, להאמין באמונה שלימה שאין שום מקרה בעולם כלל וכל מה שיארע לו ידע שהכל כבוונת מכוון יתברך שמו³. ודבר זה הוא באמת עיקר הכל,

ממשנה אחת... ענהו הרה"ק, אכן 'ארויס זאגן' - להגיד ולהוציא התיבות בפה, אין צורך בזמן רב, אבל להכניס את הדברים אל הלב - אריין נענמען אין זיך, זה לוקח הרבה יותר זמן.

והלימוד לכל ענין בעבודת ה', לעשות למעשה ולהכניס הדברים לתוככי הלב, יש בזה עבודה גדולה לאלוקים. כתב הרה"ק האמרי אמת זי"ע לנכדו הבח' מוה"ר מנחם נתן הי"ד, וז"ל. ב"ה, א' פר' בא. לנכדי היקר מ' מנחם נתן שי'... ואשר כתבת לכתוב לך בענין יראת שמים, הנה אתמול נקרא בפרשה (וארא) 'הירא את דבר ה' (ט כ) וכתוב (פסוק כא) 'ואשר לא שם לבו' וכו', משמע כי ענין יראת ה' היא לשים לב לכל דבר, שלא לעשות דבר שלא יהיה לרצון לפני אדון כל, ולהאמין כי מלא כל הארץ כבודו, ובזה משיגים יראת שמים, זקינך הדו"ש, חי"ק.

וכבר כתב המסילת ישרים (פ"ב) 'וההולך בעולמו בלא התבוננות אם טובה דרכו אם רעה, הרי הוא כסומא ההולך על שפת הנהר אשר סכנתו וודאי עצומה ורעתו קרובה מהצלתו'.

כי באמת תימה רבתי היא על אנשי מצרים, הרי כל אותם הימים המה ראו עין בעין היאך שמתקיימים דברי משה אחת לאחת, והדעת נותנת לחוש לדבריו ומדוע לא הכניסו כולם את מקניהם לתוך הבתים למען לא ינזקו בברד, ואף אם לא האמינו בודאי לדבריו, אך על כל פנים מדוע לא חששו מן הספק, ותגדל הפליאה ביותר על פי מה שמצינו במדרש (שמו"ר יב ב) 'הירא את דבר ה' מעבדי פרעה אמרו רז"ל זה היה איוב, ואשר לא שם לבו זה היה פרעה ועמו', ונמצא שבכל ארץ מצרים לא נמצא רק איש אחד שהאמין שעתידה מכת ברד לבוא עליהם. אלא שאף שידעו בשכלם אך ליבם רחוק מהם ולא התבוננו בלב. וכך גם בענייני יר"ש שכולנו חכמים וכולנו נבונים, אך הידיעה נשארת במח ובראש ואינה מחלחלת ויורדת ללב, ועל כך נאמר (דברים ד לט) 'וידעת היום והשבות אל לבבך', שאין די בידיעה כי אם בהתבוננות בלב. וכבר פירשו בלשון הכתוב (במדבר כד כ) 'ראשית גוים עמלק' שזה דרכו של עמלק הרשע לומר כי די ב'ראשית' - שידע בראשו ואין צריך גם להחדיר זאת בלב.

וכן אמר צדיק וחכם אחד על הא דאיתא (מגילה טז:) על הפסוק (אסתר ט ל) 'דברי שלום ואמת - מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה', שנרמז בזה, כי הסימן לדעת האם היה 'לאמיתה של תורה' הוא אם 'עשה שרטוט' בלב והשאיר רושם... ועד"ז אמרו גם על דברי הגמ' 'חמין במוצאי שבת מלוגמא', שהנה בלשון חז"ל גם יום ראשון בשבת נקרא מוצאי שבת, וכמו שאמרו (תענית כט. ערכין יא:), 'כשחרב בית המקדש וכו' ומוצאי שבת היה (ופירש רש"י יום ראשון), והרמז שאם נשאר 'חמין' גם במוצאי שבת ויום ראשון אז זה 'מלוגמא' ומרפא לנפש...

1. איתא מהרה"ק האור לשמים מאפטא זי"ע (בא ד"ה היום) וז"ל, והנה בדורות הראשונים היה תיקון נפש שלהם על ידי סיגופים כדי לשבר את הקליפות ולהבדיל המסכים המבדילים מהנשמה, אבל עתה הדור הקרוב למשיח צדקנו תיקונם קל, ואינם צריכים לסיגופים, ותיקונם הוא ע"י אמונה שמאמינים באלוקי עולם, ובאמונתם יחיו, עכ"ל. וכך אמר הגה"צ רבי יחזקאל לעווינשטיין זצ"ל בזה"ל, עומדים אנו עתה בימי השובבי"ם ת"ת, חסידים ואנשי מעשה היו מתחזקים בעבודתם הרוחנית בימים אלו, מתענים ומרבים באמירת סליחות וכדומה, נראה שהדגש העיקרי בעבודת החיזוק חייבת להיות בענייני אמונה, 'דדא ביה כולא ביה' (נדרים מא.), כל אשר מתחזק באמונה הכל נמצא בו, 'בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה'. ובאמת יש לראות דפרשיות אלו דימי שובבי"ם המתחילות מפרשת שמות, והיינו מתחילת יציאת מצרים ועד למלאכת המשכן, כולם עוסקות בענייני אמונה, וכאשר המשכיל יתבונן בהם יתנוהו כח ואפשרות להגביר אמונת ה' בקרבו. עכ"ל (אור יחזקאל אמונה עמ' רמה).

2. ובזה ביאר הרה"ק הישמח ישראל זי"ע (שמות אות ו) בדרך הרמז מה שנאמר (חבקוק ב ד) 'צדיק באמונתו יחיה', שעל ידי שחי תמיד ו'מחיה' עצמו באמונה זוכה להגיע עד לבחי' צדיק יסוד עולם.

3. כע"ז כבר מצינו לבעל ה'חרדים' (פס"ו אות יב) וז"ל, אם תרצה להיות צדיק טוב, מרכבה ליסוד שקלקלת, צריך לומר תמיד 'גם זו לטובה', ולדון לכף זכות וכו'.

באר הפרשה - פרשת וארא

'חמרא טבא' פרשתן) ושמתי פדות בין עמי ובין עמך - שבזה יהא ניכר ההבדל וחילוק בין גוי ליהודי - האם הוא חי וחושב על המחר - מחר יהיה האות הזה. כלומר, היהודי אינו מאבד שלוות נפשו בעת צרה, ואינו נכנס ליוגן קודר, שהרי יודע אל נכון כי מצבו זה לא נעשה מאליו ח"ו, אלא הוא עומד ותלוי בידי שמים, והכל ממעל בא לו במדה ובמשורה, ואף אם היום נחתה עליו צרה וצוקה, הרי שלמחר יסיר הבורא מאתו את הצרה. כמו כן להיפך כשטובה באה לו אינו מתנאה בזה, ואינו מרגיש כי הוא ואפסו עוד, אלא יודע אל נכון שהבורא נתן לו את הטובה, וברצונו יכול לקחתו ממנו על פי חשבונו בכל עת שירצה, וממילא אין דעתו זחה עליו, משא"כ הנכרי, בבוא אליו עת צרה הינו מצווח ובוכה בייאוש שלא מדעת, וישקע עמוק עמוק בצרתו מחוסר אמונתו שיש מנהיג לבירה, ואילו בשעה שהטובה באה עליו הרי הוא מתנאה - כי מי ישווה לו ומי יערוך לו. וזהו פדות בין עמי ובין עמך, ש'עמך' חיהם מרים, ואילו עמי חיים בשלוות ומנוחת הנפש, אחר שהם מבינים להתבונן גם על יום 'מחר' - הן בעת צרה הן בעת הטובה'.

הנה איתא מהרה"ק ה'דברי ישראל' ז"ע (דבר"י הנדמ"ה ח"ב ליקושים עמ' תח) כי 'השמחה ושלוות הנפש' הם הם הוכחה וראיה לתוקף אמונתו של אדם בה', שהרי פעמים אין האדם מאמין באמת, אלא, בראותו שאין לו פתח הצלה אחר הרי הוא אומר 'בעל בטחון' הנני וה' יהיה בעזרי, בחושבו הרי לא אפסיד ע"י הבטחון. לזה אמר הקרא (ירמיה יז ז) 'ברוך הגבר אשר יבטח

וכל תרי"ג מצוות התורה הם רק עיטין (עצות) להניע לידיעה זו שהכל מהשם יתברך. וכל העבירות נקרא בתוכחה 'אם תלכו עמי קרי' (ויקרא כו כז) לשון מקרה - כי העבירות הם יציאה מן הסדר ואין להם סדר, וכן כל העונשים נקרא שם (פסוק כח) 'חמת קרי', ועל ידי זה שמאמין שאין מקרה ממתיק כל הדינים ומתקן כל העבירות. עכ"ל.

וכן אמרו צדיקים (בעי"ז איתא מהרה"ק רבי יצחק מוארקא זי"ע), לו יחיה גבר - אם יחיה האדם ויראה בכל עת את אלפין - את הקב"ה האלופו של העולם, להאמין ולבטוח בו, הרי הוא ניצול מכל מיני דינים ולא יעול - לא יחשיבו בשמים את הגבורתך - כלומר את ענייני הדינים והגבורות שיש עליו מחמת פנמים בחושבניא - בחשבון עונותיו, אלא יבוקש את עונו ואיננו כי הכל ירד מחשבנו למעלה.

הוסיף הרה"ק ה'יסוד העבודה' ז"ע בדיוק לשון הכתוב (ירמיה ה א) 'שוטטו בחוצות ירושלים... אם תמצאו איש... מבקש אמונה ואסלח לה', שלא נאמר אם יש איש 'מאמין' אלא מבקש אמונה, ומבאר 'ר"ל אע"פ שעדיין אין לו אמונה בשלימות, אם רק מבקש אמונה הוא - אסלח לו כבר' (תורת אבות, אמונה ובטחון נג).

על מי מנוחות - ע"י האמונה והבטחון יבוא לשמחת החיים ושלוות הנפש

בפרשתן (ח יט) 'ושמתי פדות בין עמי ובין עמך למחר יהיה האות הזה', ופירש הרב מבארנוב (בספרו

ט. כה אמר הרה"ק רבי משה מקאברין ז"ע לבאר בפסוק (דברים ד כד) 'כי ה' אלוקיך אש אוכלה הוא' מי שאינו שוכח מהקב"ה לעולם אף בגיהנום לא ישכח ממנו, וממילא לא יזיק לו הגיהנום ויכבה אשו שהוא אש של היצר הרע. י. לשון נפלא כתב הטור והובא ב'שולחן ערוך' (או"ח רכב ס"ג) חייב אדם לברך על הרעה בדעת שלמה ובנפש חפצה, כדרך שמברך בשמחה על הטובה, כי הרעה לעובדי השם היא שמחתם וטובתם, כיון שמקבל מאהבה מה שגזר עליו השם נמצא שבקבלת רעה זו הוא עובד את השם, שהיא שמחה לו.

ובשם מרן הבעש"ט ז"ע אמרו (עיי' בעש"ט עה"ת, פרשת מקץ בהערה ד, ועוד) כי זה הנפק"מ והחילוק שבין האמירה 'כל דעביד רחמנא לטב עביד' (ברכות ס:) לבין נחום איש גם זו שהיה אומר 'גם זו לטובה' (תענית כא.), כי ביאור 'לטב עביד' הוא - כדי שתצא טובה מתוך הרעה, מוסיף עליה נחום איש גם זו ואומר גם זו - אותה רעה טובה היא בעצם, וכדרך שנתהפך עפרו של נחום איש גם זו לחיצים, נמצא שטובה היתה לו בעפר עצמו... ואכן, באמירה זו מהפך האדם את הרעה עצמה להיות לו לטובה.

והאמת תורה דרכה, שעפ"י רוב עינו של אדם מטעה אותו - להביט על הרע במיעוטו תחת ההבטה על רוב טובה שהקב"ה משפיע עליו בכל עת ושעה. פעם הראה הרב אליהו דסלר זצ"ל לתלמידיו דף לבן עם נקודה שחורה כתובה בו, ושאלם - מה הם רואים, ויענו כולם כאחד - נקודה שחורה אנו רואים, נענה ר"א ואמר להם, הרי לכם

הרה"ק משינאווא זי"ע אמר (דברי יחזקאל החדש, תהלים) על הכתוב (תהלים ב ז-ח) 'אספרה אל חוק ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילידתיך, שאל ממני ואתנה' - בשעה שאספרה אל חוק 'אספרה' מלשון בכיה ותרעומת, 'חוק' הוא לשנא דמוזני בדכתיב (משלי ל ח) 'הטריפני לחם חוקי', ובא לומר שכאשר האדם בוכה ומתאוונן על חסרון הפרנסה, ה' אמר אלי פונה הקב"ה ואומר לי, בני אתה הרי בני אתה, וכי אני היום ילדתיך, הרי זה ימים ימימה חי אתה בהאי עלמא, וכבר ראית עד היום שלא עזבתיך ולא חסר לך מזון, ומה לך כי 'תבכה ותתאוונן' - שאל ממני את משאלות לבך ומבוקשך, ואתנה לך ככל שתבקש ממני.

העתירו אל ה' - הקב"ה שומע תפילת כל פה

בפרשתן (ח פז), 'ויאמר ה' אל משה השכם בבוקר והתייצב לפני פרעה הנה יוצא המימה', נוראות איתא במדרש (שמור"ר יא א) היה פרעה רוצה לעסוק בתפלה, אמר הקב"ה למשה, עד שלא יצא - לך והתייצב לפניו'. המתבונן בדברים אלו תתפעל נפשו ותינתר ממקומה, כי מכאן נסתמו כל טענותיו ותלונותיו - שהוא חוזר ואומר בכל עת ושעה - הנני העני ממעש,

בה', והיה ה' מבטחו, ר"ל, ברוך הגבר אשר יבטח בה' - ובמה יודע אם הוא בוטח באמת, והיה ה' מבטחו - אין 'והיה' אלא לשון שמחה (בר"ר מב ג), והיינו אם הוא שמח בכל מצב שהוא" אות הוא שקנה את מידת הביטחון בנפשו. כי הבוטח רק מתוך ייאוש, יתהלך ביגון ואנחה. משא"כ ה'בוטח' באמת יעלו לבו בהיותו בטוח וסמוך על הישועה הקרובה.

והאמת היא, שלא יוכל האדם לחיות מבלעדי חי עולמים, כי בכל מקום בכל עת ובכל מצב נמצא הקב"ה עמו, וכביאורו של הרה"ק התולדות יעקב יוסף זי"ע בשם מרן הבעש"ט הק' זי"ע (תולדות) בפרשת בשלה, בפסוק 'ויצעקו בני'') שהחושב לברוח ממצבו הרע ומהצרה שנחתה לפתחו, אינו דומה אלא לחולה שתקפתו החולי (כגון בעת חבלי לידה) שרוצה 'לברוח' מייסוריו, ולכן הינו בורח ומהלך ממקום למקום, שאין זה אלא חוכא ואיטולוא - שבכל מקום שילך ילך עמו חליו. כיו"ב הוא ה'בורח' כביכול מהקב"ה...² אין לו אלא עצה אחת לברוח אל בעל הבירה, שהכל מאתו בא, יתפלל ויתחנן אליו שישיב מצבו ויסיר מאתו כל המצוקות והקשיים³.

שאתם רואים את הנקודה השחורה על אף שכל הדף 'כולו לבן'... דעו כי זהו טבעם של בני אדם לראות רק את השחור את הרע אף שאינו אלא נקודה קטנה שבקטנות לעומת הלבן השולט בכל הדף... ודרך הישר להיפך היא. יא. הרה"ק ה'אמרי חיים' מויד'ניץ זי"ע היה אומר (כע"ז בדברי בינה להרה"ק מביאלה זי"ע) עה"כ (ג כא) 'והיה כי תלכון לא תלכו ריקם'. כי כאמור אין והיה אלא לשון שמחה, וזה דבר הכתוב והיה כי תלכון אם תהלכו במידת השמחה הטובה, אזי לא תלכו ריקם - לא תחסרו כל טוב, כי השמחה היא בחלקכם.

יב. הרה"ק הרמ"ח סלאנים זי"ע היה חוזר בכל עת על מאמר הצדיקים להמשיל את מי שחושב בבוא אליו צרה שהוא יכול לברוח ולהנצל, במקום שיעשה תשובה ויקבל בהכנעה את מה שהקב"ה עושה עמו, כי הנה הרוכב יושב על הסוס, והוא מכה בסוס, ואכן הסוס מתחיל לרוץ, וכל כך למה, כי הוא מדמה בנפשו שמישהו רודף אחריו והוא המכהו. הרוכב מכה שוב, ושוב הסוס בורח, כי נראה לו שעתה ה'רודף' כבר תפשו, ועליו למהר עד מאד לברוח, ושוב מכה בו וכו', ואינו מבין שלא תעזור לו כל מנוסה, כי המכה יושב עליו ועמו הוא נמצא, ובברחו הרי גם המכה נמצא אתו יחד, ומדוע מכה, רק כדי להורות לו את אשר מוטל עליו לעשות, ולא יותר. כך לדידן, המקבל מכה ממעל, לא יועיל לו לברוח, וידע שהקב"ה עמו ממש, והוא מכה בו רק כדי להשיבו למוטב, אבל לא יעזור לברוח, ולא יוכל לברוח.

יג. ידוע שהרה"ק בעל התניא זי"ע היה אומר, שלא מצבו של אדם מעמיד את האדם בשמחה ונחת, אלא אדרבה, האדם מחליט מה יהא מצבו, כי בבטחון אמיץ וחזק, יחיה בשלוות ומנוחת הנפש, ומביא עצמו לשערי השמחה. וכך כתב הרה"ק משאץ בסוף ימיו (במכתב) לעת זקנותו, ידי ורגלי והאצטומכא כבר אינן בכוחם הראוי להם. אך מעודי ביקשתי מהקב"ה 'אל תשליכני לעת זקנה', שגם לעת זקנתי יהיה לי בהירות הדעת, וכן שאראה בעיני כרגיל - שאוכל לעסוק בתורה הקדושה. ואכן הקב"ה סייע בעדי והריני יכול ללמוד במנוחה. ובאשר לשאר האיברים - שידאגו כל אחד לעצמו.

באר הפרשה - פרשת וארא

מלפני אלוקי אבותיו, ויתפלל אליו ויעתר לו ה', וישמע תחינתו וישיבהו ירושלים למלכותו, ולמדנו מכאן שאף אם יהיה המתפלל בתכלית הרוע במנשה הרי הוא מוכן לקבל החסד על ידי התפילה^ט.

שמעתי את נאקת בני ישראל - אם מתפלל מתוך הרגשה כי הוא 'חסר' וודאי יפעול אפילו בהפלה

בפרשתן (ו ה) 'וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל', כלל גדול ונורא בהלכות תפילה לימדנו הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (צדקת הצדיק אות רי"ג) וז"ל (בשינוי). מי שהוא 'חסר' ומבקש מהש"ת 'שישלים מחסורו' אי אפשר שהקדוש ברוך הוא לא יענהו, וכמו שכתוב (תהלים לד יט) 'קרוב ה' לנשברי לב ואת דכאי רוח יושיע', וכן אמרו בזוהר (ח"ג קצה). דתפילה דעני כוללת את כל התפילות ובוקעת רקיעים, ואפילו שמדבר בלא דעת^{טו} (כי אין עני' אלא בדעת [גדרים מא.]) ושופך תפילותיו שלא במתון ובסדר, רק שמתוך

מכף רגל ועד ראש אין בי מתום, מה אני ומה חיי שאוכל לעמוד ולהתפלל לפני הבורא, כיצד תעשה תפילתי רושם^ט, כי ישא ק"ו בעצמו, אם זה הרשע - פרעה ששעבד שישים רבוא מבני ישראל ורחץ בדמם של בני ישראל וכו' מכל מקום תפילתו תצילנו מן המכות - אשר היו מגיעים לו ביושר... עד שהוצרך הקב"ה להזהיר את משה שיבוא אל פרעה קודם שיתפלל, ק"ו בן בנו של ק"ו לבר ישראל שיכול לפעול בתפילתו גדולות ונצורות - כי אף הפחות שבישראל לא נגע באפס קצהו מרשעותו של פרעה.

עוד מצינו 'בספר העיקרים' (מאמר ד' פמ"ז) שהתפילה מועילה לכל אחד ואפילו פחות שבפחותים, וראייתו ממנשה בן חזקיה מלך יהודה, שהיה רשע גמור ולא היה מי שהמרה את פי ה' והפליג בעוול כמוהו לא לפניו ולא לאחריו, ואף על פי כן נאמר בו (דה"ב ב' לב יב-ג) 'ובהצר לו חילה את פני ה' אלוקיו ויכנע מאד

יד. ואכן פעמים הרבה אך נעמד האדם בתפילה וכבר 'אורח' בא - זה היצר המפתהו לאמר מי אתה שישמע ה' בקול תפילתך, ישיבנו במשל לראובן ושמעון שדרו בסמיכות זה לזה, ורק כותל דק הפריד ביניהם... ביום מן הימים שב ראובן לביתו אחר תפילת שחרית ואמר בפני בני ביתו הנה כותל זה אינו מבדיל וחוצץ כראוי, מובטחני שכל ה'סודות' הנאמרים בביתנו בענייני שידוכי הבנים ופרנסה הכל נשמע היטב בביתו של שמעון - אין לנו אלא ברירה אחת לבנות קיר נוסף לחצוצ' ביננו, לעומתו טענה האשה שאין הקול נשמע בבית השכן, וכך ערכו ביניהם 'וויכוח' זה עומד על שלו וזו על שלה... עד... שנשמעו דפיקות בדלתות הבית, משפתחו הדלת ראו ששכנם שמעון עומד על הסף, וכה אמר להם... אנטשולדיג (סליחה) לא אביתי להפריע לכם, אבל זאת ברצוני לאמר לכם שאין כל צורך לבנות קיר נוסף, כי ממילא אין שומעים כלום בביתי... הרי לשחוק ייחשבו דבריו - כי מניין לו תוכן שיחתם וויכוחם, אלא בע"כ שהיטב נשמעים דברייהם בבית השכן, אף לדידן ייאמר, מנין לו ליצר שעמדת להתפלל לפני קונך, אם לא שתאמר שהיטב היטב נשמעים דבריך למעלה...

טו. לאידך גיסא, גם הצדיק הגדול ביותר אי אפשר לו בלא תפילה, וכפי שיש ללמוד מעניין ה'עשרת המכות' האמורים בפרשה, בהם נזכר פעמים הרבה שהתפלל משה שיסורו המכות, וכדכתיב 'ויעתר משה אל ה'', 'ויפרוש כפיו אל ה'', 'ויצעק', ולכאורה מה צורך יש בתפילות אלו אחר שמלכתחילה כבר נקבע כמה זמן תימשך המכה, וכמו שהביא רש"י (ז כה) שהיתה המכה משמשת שבוע ימים, אלא שאי אפשר בלא תפילה, כי כך גזר הקב"ה שאופן השפעת החסד בעולם יהיה רק על ידי תפילה.

עוד במעלת התפילה, כתב האור החיים הק' (שם) וז"ל, 'סובר אני, הגם שהיה גבול למכה היתה מסתלקת אם היה משה מתפלל קודם הזמן ההוא', וללמדך כי גדול כח התפילה 'לבטל את הנגזר'.

טז. סיפר הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע ששמע מאביו הרה"ק רבי צבי מרודניק זי"ע. בעיר קראקא הייתה אשה אחת שנכנס רצון בלבה שיקברוה לאחר מלאות ימיה ב'בית החיים' הישן בעירה, שבו נטמנו המגלה עמוקות, הרמ"א, הב"ח, ועוד רבים קדושי עליון ומצוקי ארץ. באמת היה רצון זה בגדר 'חלום' כי כבר מאות בשנים פסקו מלקבור באותו בית החיים, ואף רבנים וגדולים נקברו אך ורק בבית החיים החדש דקראקא, אלא שאותה אשה לא אמרה נואש, והייתה משכמת ומערבת לבית הכנסת - להתפלל ג"פ ביום, שיחוס הבורא וימלא (שיגעונה) רצונה להיקבר בבית החיים הישן דייקא. בכל עת שהייתה פוגשת תינוקות של בית רבן הייתה מבקשת מהם שיחוסו עליה ויברכו אותה בברכה ובתפילה שתזכה להיטמן בבית החיים הישן. עד שבכל עת שפגשו בה ילדי העיר קראקא ובירכיה

ולמקללי נפשי תידום - במעלת הבזיונות וההכנעה להציל מכל רעה

בפרשתן (ו יג), 'וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים', וברש"י, 'צום עליו לחלק לו כבוד בדבריהם'. וכתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ד"ה ויצום) דבר נורא, וז"ל, נראה דרצה להזהירם שלא יבזו המלך, ויתכפרו לו עוונותיו, ולא יבואו המכות עליו בדין. עתה, בין והתבונן, פרעה הרשע העומד ומשעבד שישים רבוא מבני ישראל בעיניו קשים ומרים, ובדין הוא שילקה כהנה וכהנה, אפילו הכי בזכות בזיון מועט - שלא ינהגו בו כבוד כראוי יפטר לגמרי מהמכות, ק"ו בן בנו של ק"ו לדידן, שאף אם אינו במעמד ובמצב הראוי, עדיין הוא רחוק מלהיות פרעה או בדומה לו, ובוודאי שע"י הבזיון יפטר מכל מיני מכות ה"י".

בה ביאר הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע (ליקוטי הרמ"ל מבוא תפילה ה-ח) בלשון הכתוב (תהילים קו יז) 'אוילים מדרך פשעם ומעוונותיהם יתענו', שיש 'המענים את גופם בצומות ובמקוואות קרים מאוד', אך זאת הוא דרך 'אוילים', כי אילו חכמו ישכילו לדעת ש'אם תכבוש כעסך הלוא טוב לך מאלף תעניתים, אם אתה שומע חרפתך ואינך משיב הלוא טוב לך מאלף עינויים'".

שבירות ליבו שופך נפשו לה' ודברים בלתי מסודרים ושלא בדעת... וכמו ששמעתי דכל אחד מישראל שחסר לאיזה דבר ומבקש גם בהפלגה כדרך שנאמר 'הרחב פיך ואמלאהו' (ופירש"י בברכות נ. - הרחב פיך לשאול כל תאוותך) היה פועל בוודאי, רק מכיוון שהוא מרוצה במצבו על כן אין תפילתו מתקבלת. וצריך לזה דעת שלא להתרצות ולהשוב עצמו שאינו 'חסר', ולא להיות 'מסתפק במועט' רק בישועה שלימה.

וזוכיח זאת מדברי הגמרא במסכת תמורה (פז.) על הפסוק (דה"א, ד י) 'ויקרא יעבץ לאלוקי ישראל לאמר, אם ברך תברכני והרבית את גבולי, והיתה ירך עימי ועשית מרעה לבלתי עצבי, ויבא אלוקים את אשר שאל', ואיתא שם בגמרא - אמר יעבץ להקב"ה אם ברך תברכני וגו' הרי טוב, ואם לאו הרי אני הולך בנסיסי לשאול (הרי אני מת בעצבני - רש"י). והיינו ש'יעבץ' התפלל באופן ש'הרגיש חסר' והרגיש בנפשו שאם אין השי"ת מושיעו בישועה שלימה טוב מותו מחייו - מיד 'ויבא אלוקים את אשר שאל' (תיבת 'מיד' הוסיפו בגמרא יתר על לשון הקרא), ומאריך שם ב'צדקת הצדיק' בענין בקשת רחמים לפנים משורת הדין שבוזה וודאי יענהו ה' ביום קריאתו".

לשלום היו מוסיפין גם 'ברכת הדרך' - שתזכה להיקבר בביה"ח הישן. אף בעת שמחות צאצאיה, נכדיה וניניה הייתה מבקשת מהחתן והכלה שיברכו אותה לקיום משאלתה זו (שפע חיים חורש"י ויצא תשמ"ב).

ויהי היום, והאשה נתבקשה לישיבה של מעלה, בעת ה'הלוויה' החל לרדת שלג עז שנערם על פני העיר... עד שלא היה שייך במציאות לשאת אותה עד הביה"ח החדש, ובלית ברירה הטמינה בבית החיים הישן... נענה הרה"ק ואמר דבר זה היה חידוש אצלי שתפעל תפילה אפילו על 'שגעון' כזה... ומכאן נלמד כוחה של תפילה.

יז. כה אמר הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע, שכשם שהבן הסמוך על שולחן אביו אינו מתבייש אלא הוא מבקש מעמו כל דבר, ממעיל משי יקר ערך ועד לפרוטה בכדי לרכוש מיני מתיקה, כך על האדם לבקש ולשאול מאת אביו אוהבו שבשמים כל דבר ודבר שרוצה בו. ותפילה כגון דא בוודאי מתקבלת לפני קוב"ה, וכרחם אב על בנים ימלא משאלותינו במידה טובה (דברי שמואל חנוכה נר ג).

יח. הרה"ק רבי מנחם מענדל מפרימישלאן זי"ע ערך פעם סעודת הודאה גדולה, ומשנשאל 'הודאה' מה זה עושה, הרי לא חולי ולא נס אחר היה כאן, הסביר להם הרבי שיש לו בקבלה מאבותיו הקדושים, שאם נגזר על אדם חולי מסוכן - ויש לו זכות עצמו או זכות אבות, ממירין לו את החולי לבזיונות ובשוות, והנה היום ביזה אותי מאן דהו בבשוות נוראות עד עמקי הנפש, נמצא שניצלתי על ידי זה מחולי ומכאוב, על כן עלי לעשות סעודת הודאה, ככל חולה שנתרפא מחוליו, כי אינני שונה ממנו, ואדרבה ביותר מוטל עלי החיוב להודות, שלא רק שנתרפאתי מחוליי, אלא ניצלתי שלא חליתי כלל. לפי זה אמרו, שהמבייש את חבירו ומנע ממנו 'חוליי', הריהו כרופא גדול - שמרפא את האדם בלא שום כאב וייסורי הגוף, אולם עליו נאמר (קידושין פב.) 'טוב שברופאים לגיהנום'. וכמו שאמרו חז"ל (ב"מ נט.) 'המבזה את חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא'.

יט. פעם נסע הגה"ק רבי חיים מוואלוז'ין זי"ע ביחד עם אחיו הגאון רבי זלמן המכונה רבי זלמ'לה, ובדרכם רצו להיכנס לאכסניא, אולם בעל ה'מלון' זלזל בכבודם ודיבר איתם קשות ולא נתן להם מקום ללון, וכשהמשיכו

שפירא (אמרי דעת בפרשתן) שהשי"ת אמר למשה שיאמר אל פרעה בני בכורי ישראל, ובוודאי ישאלך פרעה מה נשתנו אלו מאלו - הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז. על זה תענהו, אכן נכון הדבר, אבל זהו רק בעודם תחת ידך, לא כן כאשר יכנסו תחת כנפי השכינה. וראיה כי אף 'מטה האלוקים' - מקור הקדושה, כאשר יבוא בסמיכות אליך פרעה הרשע ייהפך לתנין - מקור הטומאה. ולאידך באחוז משה בזנבו מיד חזר להיות מטה הקדוש². ומכאן ילפינו, שהמתחבר ל'חבר טוב' יתעלה גבוה מאד ע"י כן, עד שאפילו 'נחש' (הרומז לקליפה וטומאה) מתהפך בהיותו בקרבתו של משה רבינו למטה אלוקים, וכן להיפך השפעתו הרעה של חבר רע.

ויסוד הדברים נזכר כבר ב'אוהב ישראל' (ד"ה ויאמר ה') כי הנה פרעה אמר שלא יתכן שחפץ הקב"ה

כתב ב'ראשית חכמה' (שער הענוה פ"ג לט) וז"ל. 'נפשי תידום' - כיצד אפשר שיהיה דומם, ולא ירגיש, ע"י שיהיה מורגל כבר כל כך לקבל הבזיונות, כעפר שהוא מוכן לקבל דריסות בני אדם עליו תמיד. ואמר החכם כבוד הרב אברהם הלוי נר"ו שנלמד מדת הענוה מהעפר, שהעפר כל זמן שהוא גם לא יועיל למלאכה, כל שכן לעשות ממנו בלי, וכל יותר שהוא שחוק הוא יותר טוב, כן האדם². ואני אומר שלזה אמר 'נפשי כעפר לכל תהיה' - שכל יותר שיקבל הבזיונות תתעלה נפשו יותר.

והרחיקנו מחבר רע - השפעת החברים על האדם לטב ולמוטב בפרשתן (ז ט) כי ידבר אליכם פרעה תנו לכם מופת ואמרת אל אהרן קח את מטך והשלך לפני פרעה יהי לתנין. ביאור נפלא ביאר הגאון רבי מאיר

בדרכם ראה ר' חיים את אחיו ר' זלמ'לה כשהוא בוכה, שאלו ל'בכיה זו מה היא עושה', וכי מפני שנפגעת מאותו ברנש, אנכי לא שמתי כלל אל לבי את אשר הוא דובר, השיב לו רבי זלמ'לה אין אני בוכה חלילה על דברי גנות שדיבר אלינו האיש, אך הרגשתי מעט כאב לב מדברי האיש, ובוכה אני על שלא הגעתי עדיין למעלת הנעלבים ואינם עולבים (הובא בספר תולדות אדם פט"ז).

ואנן נעני ואמר, בוודאי זו מדרגה גבוהה לבכות על שהרגיש מעט כאב לב... אך לכל הפחות מוטל עלינו שלא להיות מ'העולבים' ח"ו ואף במקום צער ופגיעה...

כ. וכן מצינו בפרשתן, דכתיב (ט לא-לב) 'זהפשתה והשעורה נוכתה, כי השעורה אביב והפשתה גבעול. והחיטה והכוסמת לא נוכו כי אפילות הנה' וברש"י, 'השעורה אביב - כבר ביכרה ועומדת בקשיה ונשתברו ונפלו, וכן הפשתה גדלה כבר והוקשה לעמוד בגבעוליה. כי אפילות הנה - מאוחרות ועדיין היו רכות ויכולות לעמוד בפני קשה'. ורמז יש בדבר, כי אדם הקשה העומד על שלו, מבלי יכולת לכוף עצמו בפני חברו (לוותר בעת הצורך), הרי הוא לוקה הרבה ומאבד טובה בחייו. אבל מי שהוא רך כקנה לפני כל, אינו נשבר מהתלאות הבאות עליו, ויכול לעמוד בכל מצב שהוא. ובפירוש אמרו בגמרא (סנהדרין צב.) אמר רבי אלעזר לעולם הוי קביל וקיים, ופירש"י, הוי עניו ותחיה. עוד כתיב בפרשתן (ח ב) 'ותעל הצפרדע', וברש"י, 'צפרדע אחת היתה, והיו מכין אותה והיא מתזת נחילים נחילים', פעם שאלו את ה'סטייפלער' זצ"ל, וכי שוטים היו אלו המכים את הצפרדע, האם לא ראו בעיניהם שמכל הכאה שורצים עוד ועוד צפרדעים, השיב ה'סטייפלער', שהוא מאותו הטעם שהינך עונה לרעך הבא לריב אתך, והינך שב ומתווכח עמו, וכי אינך רואה שכל תשובה גוררת ומוסיפה עוד ועוד על המשך המחלוקת, אלא מאי, אין בידך כח להתאפק לגודל אש הנקמה הבווערת בך, אף הם לא היה בידם להתאפק כשבערה בהם אש הנקמה ב'צפרדע' הגדולה. אכן זה ה'מכניע' עצמו ומתאפק מלהשיב בשעת כעסו הרי הוא חוסך ומונע מעצמו הרבה כאב לב...

כא. איתא בשלה"ק זי"ע (של"ה יומא, דרך חיים נז), ש'חבר' נקרא בשינוי אותיות ג"כ, וזהו סדרו אם הוא בחר, כלומר אדם 'נבחר' וטוב, אזי חבר, היה חבר עמו, אך באם הוא חרב והוא הולך בדרכי עקלקלות אזי ברח ממנו בכל כוחך.

נוראות כתב בש"ך עה"ת (מטות, ד"ה ומקנה רב) לבאר את טעם הדבר מדוע לא רצו בני גד ובני ראובן לעלות עם יתר עם הקודש אל עבר הארץ הטובה והרחבה, אלא מאחר והם היו 'בדגל' אחד עם מחנה שבט שמעון (כי כך היה סדר הדגלים, שבדגל בני גד היו מטה ראובן ומטה שמעון), ולאחר שחטא זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני, שוב לא רצו בני גד ובני ראובן להיות בכפיפה אחת עם 'חברים רעים' - כי חששו שמא אף בארץ ישראל יעלה חלקם להיות יחד עם בני שמעון, לכן העדיפו להשאר בחוץ לארץ עם 'חברים טובים' מאשר בארץ ישראל עם חברים שאינם טובים.

רצה הקב"ה להוציא את בני ישראל מתחת יד מצרים לחירות עולם, ונתבאר במפרשים (עיי' אלשיך ג יח), כי זה הכלל, אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו (ע"ז ג). ולכן לא ציווה על פרעה לשחרר את בני ישראל עולמית, כי 'נסיון' זה למעלה מכוחותיו היה, ולא היה יכול לעמוד בו בשום פנים ואופן, ולא נתבע ממנו אלא להסכים כפי מדריגתו, והיינו לתת להם רשות לצאת לשלש ימים²².

ומכאן למדנו שכל אחד נתבע לפי מצבו ומעמדו להתחזק ולהתעלות כפי עניינו. ואל יאמר מה

לגאול את בני ישראל שהלא הם משוקעים במ"ט שערי טומאה, והשיב לו משה שבעצמותם ומהותם קדושים וטהורים הם, אלא שבהיותם תחת ירך שקעו בטומאה, וראיה לדבר, שאף מטה אלוקים נהפך לתנין בהגיעו לסביבתך. ע"כ הנח לבני ישראל, הוציאם לחירות אזי תראה כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה'²².

מעט מן האור - יחשיב ויתחיל עם פעולות קטנות

בפרשתן (הכ"ג), 'דרך שלושת ימים נלך במדבר', והקושיא ידועה מה עניינם של 'שלושת ימים', והלא

וכבר היה מרגלא בפומיה דהרה"ק ה'אהבת ישראל' מויז'ניץ זי"ע 'מדארף זיין גוט צו יעדן, נישט מיט יעדן' - יש להתנהג בטוב לכל אחד מישראל, אך אין צריכים להתחבר עם כל אחד ואחד.

כב. ונודע הביאור בשם הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע במה שאמרה שרה לאברהם גרש את בן האמה הזאת (בראשית כא י), ואילו אברהם לא רצה לשלחו וירע הדבר בעיניו עד שאמר לו הקב"ה שמע לקולה, כי שרה חששה מהשפעת ישמעאל שיצא לתרבות רעה על יצחק, אולם אברהם אבינו טען כנגדה שיצחק הוא קדוש מרחם ושומר מכל רע - עד שמוכן לעקוד עצמו על גבי המזבח - ואין מקום לחשוש שיוכל ישמעאל להשפיע על צדיק נשגב ומושלם ביראתו כיצחק. אך הקב"ה אמר שמע בקולה, וכדרשת חז"ל לרוח הקודש שבה (ב"ר מה ב), שאפילו צדיק תמים יכול להתקלקל ע"י חבר רע, ואין מנוס מלגרשו (הרה"ק ה'אמרי חיים' פר' תולדות).

כג. דבר נורא אמר הגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל (בספרו אמת ליעקב עה"ת), שהנה איתא בספה"ק כי אם היו בני ישראל במצרים ארבע מאות שנה [כפשוטו של מקרא (בראשית טו יג) 'כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה'] אזי היה נשלם כל התיקונים, ומיד היתה הגאולה השלימה, אך מאחר שבני ישראל שקעו במ"ט שערי טומאה כבר לא היה ניתן 'להתמהמה', והוצרך הקב"ה להוציאם קודם הזמן, לאחר שהיו מאתיים ועשר שנים בלבד, ועד עצם היום הזה עדיין אנו 'משלמים' אותם ק"ץ שנים שחסרו מהמניין, כי עוד לא הגיע העולם לתיקון השלם, ע"כ.

מעתה יש מקום אתנו לבאר מדוע אבה משה להוציאם לשלושת ימים, וכי מה 'רווח' יש בדבר אם מיד הם חוזרים להשתעבד תחת יד הרשעה, אלא רצונו של משה רבינו היה, לשחררם קימעא מהאוויר הטמא שבמצרים, למען יהיו אפילו לזמן מועט במקום אוויר זך ונקי, ללא טומאת וזוהמת מצרים, ובזה ייפקחו עיניהם ולבם, ותטהר נפשם אפילו במעט מגודל הזוהמה, ושוב יהא בידם כח לשוב ולסבול את השהות במצרים עוד ק"ץ שנים, ועל ידי זה 'חסלת סדר גלות'. אמנם, פרעה הרשע הבין ברשעותו את כוונת משה, ועל כן התעקש שלא להוציאם מתחת ידו אפילו לשלושת ימים בלבד, כדי שלא יוכלו להתרומם אפילו 'כדי נשימה' מהאוויר המזוהם, וממילא לא יוכלו להישאר במצרים, ולא יהא סיפק בידם להשלים את הזמן הקצוב והתיקון הגמור, ובעל כרחם יצטרכו לילך לגלות אחר גלות.

ומכאן למדנו כמה גדול כוחם (אפילו) של ימים מועטים שהאדם מתנהג בהם בקדושה, ועד כמה גדולה השפעתם לדורות עולם, שעד היום הזה 'בחשוכא שרינן' מחמת שלא ניאות פרעה להוציאם מתחת ידו לשלושת ימים בלבד... וזו תשובה ניצחת כנגד הצר הצורר, היצר המקרר כל התעוררות לדבר שבקדושה, בתואנת שוא ומדוחים - מה ערך יש לדבר, ומה יתן לך ומה יוסיף אם תתנהג בדרכי הקדושה בימי השובבי"ם - הרי ממילא נפול תפול אחר גמר ימי השובבי"ם ותשוב להיות כדאשתקד, אלא יבין וישכיל עד כמה מועיל לאדם אפילו טהרה לזמן אם יוציא את נפשו (לכה"פ) בתקופה זו מכל 'אוויר העולם' המזוהם... ובזה יקבל כח להתקדש עולמית.

וכבר אמר הרה"ק ה'עטרת ישועה' מדז"קוב זי"ע, פעם בהיותי ברחובה של עיר בוויין (ווינא) עיר הבירה, ראיתי אחד מנקה את הרחובות, ניגשתי אליו ושאלתי, לשם מה יטרח כבודו כל כך, הרי ממילא בעוד כמה שעות ישוב הרחוב להיות מלוכלך כדאשתקד, ומדוע תיגע לריק, ויענני ה'מנקה', הן אמת שתוך שעות ספורות שוב יתלכלכו הרחובות, אבל, אם לא אנקה אותם תמידים כסידורן, תעלה הזוהמא עד למעלה ראש עד שלא יהא שייך להלך ברחוב...

באר הפרשה - פרשת וארא

סימן שבאותה שעה זוה השמש הרבה מילין בשמים). זאת ועוד, כי מכוחו של אותו 'משהו' יוכל להתעלות עוד ועוד, בדרגא בדרגא עד לרום המעלות²⁷.

הירא את דבר ה' - המשבר את טבעו זוכה לישועה ולהנהגה מעל דרך הטבע

בפרשתן (ו יב), 'וידבר משה לפני ה' לאמר הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים', ובמדרש (בר"ר צב ז) 'זהו אחד

ערך יש לפעולה מועטת זו, או ל'קבלה קטנה' כגון דא, שהרי חזינן שנתבע פרעה על שלא שחרר אותם לשלושה ימים בלבד... והאמת היא שכל פעולה קטנה רב ערכה בשמי מרום²⁷, וכמו שכתב ב'חובות הלכות' (שער השבון הנפש פ"ה) 'ואל תמעט בעיניך שום טובה שתעשנה לשמו אפילו במילה או בראיה, כי המעט ממך רב אצלו, והקרוב שבדמיונים בזה העתקת השמש בארץ שיעור אמה תעתק בגלגל מילין הרבה וכן העתקת הצל באצטרולב' (כי כאשר תזו השמש מרחק אמה כאן בארץ הרי זה

סיים ה'עטרת ישועה' ואמר, זוהי עבודתינו בימי השובבי"ם, 'לנקות ולשטוף', ואם יתחיל האדם בחשבונותיו - הן ממילא אשוב לקלקל אחר ימי השובבי"ם, ומה ארויח בנקיון עצמי כעת הזאת, אין זו טענה כלל, שהרי אם לא יעמול עתה לנקות עצמו, ליטהר מכל חלאה וזוהמא, הרי הם יציפו אותו עד למעלה ראש ח"ו... כד. שמעתי משל נפלא מחיי היום יום, לאיש נכבד שנכנס לאפיס (משרד) של ידידו על מנת להדפיס איזה 'גליון' (באר הפרשה), פתח הלה את הכלי המיוחד לכך (מחשב, computer) ונתן לו הוראה 'הדפס', לא ראה האיש כי מעשיו פעלו משהו, שב להורות לו 'הדפס' וכן עשה כ"ה פעמים, עד שלפתע הגיח לפניו 'עובד' מהקומה העליונה וגער בו, אנא, עצור, ואל תדפיס יותר כי כל חדרי כבר מלא עד אפס מקום מגליונות נייר מודפסים. ונתברר כי ה'מדפסת' (printer) נמצאת בקומה עליונה, ואף אם לא ראה זה האיש כי מעשיו עושים איזה פעולה טובה, נתגלה לו עתה כי אפילו לחיצה קטנה לא אבדה ולא לריק עשה מעשיו. כיו"ב לדידן, פעמים שהאדם מתנהג לתומו בעולם הזה, ומפעם לפעם הוא תמה על עצמו וכי מעשי מועילים למישהו משהו... מה ערך יש ליגיעתי... ידע, שב'קומה העליונה' - בשמים ממעל, נפעלת מכל פעולה קטנה שלו פירות ופירי פירות, הכל 'נדפס' ונשמר לעולמי עולמים, לטוב לו ולכל העולמות כל הימים.

ויתבאר עוד ב'מעשה' בן כפר אשר הוצרך לנסוע אל העיר הגדולה לסדר ענייניו, וכאשר הגיע סמוך לבניין גדול אליו הוצרך להכנס ראה לנגד עיניו מחסום (barrier) מברזל המונע ב'גופו' מכלי הרכב להיכנס אל חצר ה'חניה', ולתדהמתו הנה הוא רואה איך שה'מחסום' עולה ומתרומם מעצמו כלפי מעלה, ומיד לאחר שעבר ונכנס נעשה 'נס' וירד המחסום וחזר לאיתנו כבראשונה, הביט הלה לימינו ולשמאלו לראות כיצד נעשה הנס, וראה שיש בצד השער חדר קטן בו יושב 'שומר' והוא המעלה ומוריד. ובכסילותו היה בטוח כי איש זה צדיק נשגב הוא המחולל ניסים ונפלאות... כי מעולם לא שמע ולא ראה כדבר הזה שיש כח בידי 'בשר ודם' להעלות גדר מברזל כשאינו נוגע בו לא ביד ולא ברגל... ורץ לקראתו בחרדת קודש, כי לאו בכליומא הוא זוכה לחזות בזיו פני צדיק נסתר... וניגש אליו ודרש בשלום מעלת כבוד קדושתו... שחק ה'שומר' ואמר לו, לא צדיק אני ולא בן צדיק... אלא, ראה נא, כמה כפתורים יש כאן וכל הרוצה ילחץ עליהם, הם יעלו וירדו לפי הוראותיו, ללא כל ידיעות גדולות או הבנות והשגות, וכל 'פועל' פשוט הלוחץ על הכפתור יפתח את השער וינעל אותו, אין צורך בכוחות נסתרים אלא האומנים המציאו בחכמת הטעכנאלגי' מכשיר זה, וה'לוחץ' עליו מפעיל את הכוחות האדירים הטמונים בו מכבר.

אף לדידן ייאמר, נראה לו לאדם שרק התנ"א רשב"י או האריז"ל יכולים לפעול פעולות גדולות בשמי רום, אבל אני הקטן, מי אני ומה מעשי, ידע שלא כן הוא, שהקב"ה נתן כח בכל תורה ומצוה לפעול גדולות ונצורות בשמי מרום, ובכל מצווה ומצווה שאנו עושים הרי אנו פועלים גם מבלי שיהא בנו שמץ ידיעה והבנה לתוצאות מעשינו, וגם איש פשוט והמוני יכול לפעול כזאת... וכאותו 'שומר' פשוט היושב בבקתא פשוטה ופועל אותה פעולה כאילו היה עושה אותה המומחה הגדול בעולם.

כה. וכמו שאמרו לרמז זאת בדברי הכתוב בפרשת שמות, שאמר הקב"ה למשה 'אחוז בזנבו' של מטה האלוקים אשר נהפך לנחש, ותיכף משעשה כן חזר להיות מטה כבראשונה, שרצה הקב"ה ללמד את בני ישראל כי אפילו מי שהרחיק לכת עד שהוא נהפך להיות כנחש המורה על תוקף הטומאה [כנחש הקדמוני], אך אם יתחזק לאחוז ב'זנבו' - במשהו קטן סופו שישוב להיות 'מטה האלוקים' (עיי' בהגדש"פ מעשה ניסים ד"ה והאותות).

שמקיים 'יתגבר כארי' להשכים בבוקר רק ביום בהיר, ואילו ביומא דסיתוא כשהקור גובר ישאר במיטתו, וכן כל עסקו בתורה אינו אלא כשיש לו חשק ללמוד, הרי שברו מן השמים גם כן רק בדרך הטבע - שבכל עת שהבורא משפיע 'שפע' על כל העולם כולו, יוסיפו גם לו בתוך הכלל שפע רב טוב על קיום מצוותיו, אך מי שבועט ביצרו, ומתגבר על טבעיו במסירות גוף ונפש לעשות רצון קונו וחפץ צורו, הרי אף שברו ישולם לו 'מדה כנגד מדה' למעלה בדרך הטבע, וכשנצרך לאיזה ישועה ישדרו עבורו את כל מערכות הטבע כרצונו וכהצטרפותו.

מעשרה ק"ו שבתורה, שאם בני ישראל לא שמעו אלי אף שהיה זה עבורם 'שמועה טובה' הרי קל וחומר שלא ישמע אותי פרעה מלך מצרים שאינו חפץ לשלחם, וכבר נתקשו המפרשים בהבנת הדברים (אור החיים הק' ועוד), שהרי בתורה גופא נכתב ה'פירכא' על הק"ו, וכדכתיב (פסוק ט) 'ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ועבודה קשה', ואם כן מהו ה'קל וחומר' שאף פרעה שאין לו 'עבודה קשה' לא ישמע אליו.

וביארנו בזה ביסוד הדברים שכתב הרה"ק ה'באר מים חיים' זי"ע (פר' נח ח), כי העובר את בוראו בדרך הטבע - כל זמן שהעבודה באה לו בנקל, וכגון

וכך אמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע בלשון הכתוב (דברים לג ב) 'וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן', כשאדם לוקח על עצמו להיות שמור במשהו אפילו כחוט השערה, אזי מכאן הולך הוא וזרח ומאיר, ועד ל'הר פארן', היינו העניינים שקשים כהר, ועל דרך שאמרו (סוכה נב). 'צדיקים נדמה להם כהר' (הובא בנתיבות שלום בראשית עמ' מ). וכך איתא ב'תורת אבות' (דרכים בעבודת הבורא אות רט"ו) בשם הרה"ק מקאברין זי"ע, לבאר בנוסח התפילה בברכת מגן אבות 'קונה הכל' - שהקב"ה 'קונה' כל דבר קטן וכל תנועה קלה שיהודי עושה לכבודו ית'.

מסופר, כי פעם פרצה דליקה גדולה בביהמ"ד בעיר גור, והיה זה בימיו של הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע, ושלה לברר ממה אירעה השריפה, ונודע הדבר כי מאן דהו השליך סיגרי' על הארץ בלא לכבותה תחילה, ונתפס האש במשהו, עד גדלה והתפשטה הרבה, נענה הרבי ואמר אם סיגרי' אחת קטנה גרמה להיזק כל כך גדול. מידה טובה מרובה כמה תועיל פעולה אחת קטנה בטובה...

כו. מעשה באחד מתלמידי נובהרדוק שעלה לארה"ק בימי קדם - לפני המלחמה. והנה באותם הימים היתה העיר בני ברק 'מושבה' קטנה, ומסביבה שטחים אדירים ריקים (שם נתפשטה לאחמ"כ בני ברק דהיום, ועוד ערים), אשר בעד כמה פרוטות היו מקבלים 'בעלות' על שטחים ענקיים, ואכן, כל מי שקנה כן, מכרם לאחר 20-30 שנים תמורת הון רב, והתעשר עד מאד.

מיודענו זה לא עסק בזה כלל, אמנם, כעבור שנים רבות, ישב פעם עם צאצאיו, ועלתה שיחתם אודות פלוני שקנה בשעתו שטחים אדירים, ולאחר שנים הרבה מכרם והתעשר בעשירות מופלגת, ושאלו הבנים את אביהם, נו, והיכן היית, כיצד עברת את השנים הללו מבלי לקנות לעצמך מאומה...

ענה להם אביהם, שאלה קשה שאלתם, שאלה שאין עליה תשובה, כי אכן אילו היה לי אז שכל, הייתי קונה שטחים עצומים בפרוטות אחדות. אבל אני חושב לעצמי, שאלה זו בדיוק ישאלו אותי לאחר 120 בעלותי השמימה - הרי היית בעולם הזה - עולם העשייה, היית יכול לקנות לנצח נצחים קנינים אדירים, עם כל דבר קטן, כל פעולת טוב קטנה, כל איש"ר, כל שמירת עיניים, הרי בזה היית קונה לעצמך שטחים אדירים בג"ע. היכן היית... מה עשית... מדוע לא נצלת את ההזדמנויות.

כן נאמר לדידן, כאשר הננו עומדים בימים קדושים של שובבי"ם, הבה נזהר לבל תתפסנו הבושה לאחר הימים הגדולים, לבל יוכלו לשאול אותנו, רבי יהודי, היכן היית, הרי היית יכול לקנות כל כך הרבה קניני נצח... מדוע נשאת אחור.

כו. וזאת למדנו גם ממה שמצינו במכת צפרדע, שבתחילה נאמר (ז כח) 'ושרץ היאור צפרדעים ועלו ובאו בביתך ובחדר משכבך ועל מטתך ובבית עבדיך ובעמך ובתנורו ובמשארותיך', ולבסוף כתיב (ח ט) 'וימותו הצפרדעים מן הבתים מן החצרות ומן השדות', ולא נזכר כאן גם 'מן התנורים', ומכאן למדו חז"ל (ילקוט שמעוני קפב) שאותם הצפרדעים שנכנסו לתנורים נעשה להם נס ולא מתו, ופירש החזקוני 'לפי שמסרו נפשם למות על מצוות הקב"ה', והיינו טעמא כי מי שמשבר את טבעו לעשות רצון קונו הרי זוכה הוא לניסים שמחוץ לדרך הטבע, ואין כח ל'טבע' לשלוט עליו. כח. סיפר הגאון רבי יעקב איידלשטיין זצ"ל, שפעם ביקשו ממנו להספיד נפטר פלוני שלא היה שומר תורה ומצוות, ולא ידע במה להספידו והחל לברר אודותיו ועל מעלותיו, עד ששמע 'מעלה אחת' על אותו האיש, שכל ימיו

באר הפרשה - פרשת וארא

ובן כתב הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (אגרא דפרקא כ"ד) גדולה שלא בטבע ויפעול למעלה מן הטבע. עכ"ל.
 וז"ל. אמר הרה"ק המגיד מה"ר יחיאל מיכל ויסוד נאמן מצינו בדברי רבינו הר"ן (פסחים יז. בדפה"ר)
 [מזלאטשוב] וצלה"ה, כשיצטרך האדם לפעול ענין שלא על הא דאיתא בנגמרא (פסחים נ:): רבא רמי, כתיב (תהלים
 בטבע, דהיינו אם הוא בטבע אינו מוליד, יעשה מצוה נו יא) 'כי גדול עד שמים חסדך' וכתיב (תהלים קח ה)

היה נזהר מלעשן סיגרי' בשבת, ובהיותו משתובב עם חבריו שאף הם היו רחוקים משמירת תורה ומצוות היה יושב ומצפה עד שייראו ג' כוכבים בשמים ואז החל לעלות עשן.. וכל כך למה, כי כשעלה לארץ הקודש קודם המלחמה הצטרף להיות כחייל בצבא האנגליים, והם העמידוהו בשורות 'חיל הים', פעם אחת בהיותו בלב ים נשברה האנייה והחלה לטבוע, וכאשר הגיעו מים עד נפש והיה פסע בינו לבין... התעורר בקרבו הניצוץ היהודי, ואמר, רבש"ע, אם אנצל ממוות לחיים שוב לא אעשן בשבת קודש, ובאותו הרגע (ברגע האחרון) עבר ממעל לראשו מטוס (פליגער) של חיל האוויר, הטייס ראה והבחין בו, שלשל לו חבל הצלה ותחי נפשו. והרי לך כוחה של קבלה אחת טובה אף בלא וידוי, להציל ממוות לחיים. ועפי"ז אמר הגר"י, שהנה המנחת חינוך דן (מצוה ש"ס) האם תשובה בלא וידוי מהני אם לאו, ומכאן ראייה שתשובה גרידא מועילה הרבה אף בלא וידוי. ולענייננו ייאמר, מי ששקוע ב'ים' עוה"ז ובטרדותיו, או שכמעט ו'טובע' הוא ב'ים' של יצר הרע... עצתו שיקבל על עצמו קבלה טובה 'למעלה מדרך הטבע', ומיד ישלשלו לו מן השמים חבל הצלה... ותחי נפשו...

שמענו מבעלי המעשה, רב גדול ונכבד אשר לקח על עצמו לטפל בנער, בחור מבית טוב שירד מטה מטה, ול"ע הגיע עד כדי חילול שבת. ובכלל זה היה מעשן סיגרי' בעצם יום השבת קודש, הרב שרצה להעלותו על דרך המלך, החליט לקרבו לאיטו, על כן, פנה אליו ויעץ לו שאף אם כל כך יצרו תקפו לעשן בשבת, מ"מ אל יכבנה בגמר העישון (כי אין כל הנאה בכיבוי זה) ובכך ינצל עכ"פ מאיסור כיבוי שהוא אחד מל"ט מלאכות שבת. הבחור לא אבה לשמוע לו, מאחר שכבר ראה את עצמו 'חוטא ופושע', ואמר לרב, מה ארוויח מזה, ממילא חוטא אנכי, ונפתח ביניהם 'וויכוח' אם יש בזה איזה רווח, שיזהר שלא לכבות את הסיגרי', או לאו.

נענה הרב ואמר לבחור, אם תשמע מפי הגאון הגדול הגר"ח קנייבסקי שיש ענין בזהירות מהכיבוי, האם תשמע לו... נענה הבחור בהן. מכיון שכן עלו השניים לבית הגר"ח, ויהי אך נכנסו, השפיל הגר"ח את עיניו, כי אסור להסתכל בפני רשע - זה הבחור המחלל שבת. פתח הרב ושאל, ילמדנו רבינו, בחור זה נמצא במצב קשה מאד, הוא מעשן בשבת ל"ע, האם יש איזה ענין בכך שלכה"פ ימנע עצמו מכיבוי הסיגרי', ענה הגר"ח, בוודאי שיש ענין. מיד נענה הבחור, הריני מקבל על עצמי שלא לכבות בשבת. אורו עיני הגר"ח, הגביה עיניו והביט על הבחור, ובירכו בכל לבו. ללמדך, גדולת וחשיבות כל פעולת טוב. כל התחזקות אפילו במעט דמעט ערכה רב עד מאד, לפני כן היה נחשב 'רשע' שאסור להסתכל בפניו, ועתה, עם מה שכיף את יצרו נסתלק ממנו תואר זה, וכבר נעשה ראוי ל'ברכה' (סוף דבר שהבחור חזר בתשובה שלימה, כי גם זה מהרווחים של כל התגברות, כל פעולת טוב מעלה את האדם מדרגה אחר מדרגה, עד שמגיע לשלמות העליה). בענין קבלה טובה, שמעתי עוד ממכירי בעל המעשה, מעד ראייה שהיה בבית הגה"ק הסטייפלער זי"ע בסוף קבלת קהל, כשכבר סגרו הדלת, והנה הדלת נפתחת ויצא משם יהודי הרחוק משמירת תורה ומצוות, כשהוא רועד מפחד, ומבוהל עד עמקי נשמתו. הסובבים שאלו אותו, מה אירע. ענה האיש, הנה לפני כחודש נפצע חברי מתאונת דרכים קשה מאד. ונשלחתי אל ה'רבנים' בבני ברק לבקש מהם ברכות לרפואתו.

עתה נכנסתי כאן לחדר של הסטיילפער, אבל הוא גער בי נוראות, מחלל שבת, מחלל שבת, צא מהחדר... על כן יצאתי בבהלה כל עוד נשמתי באפי, אבל לא אוכל לעזוב את הבית מבלי ברכת הרב לרפואת חברי. אמרו לו הסובבים, הנה אנו ג' יהודים, נשב כמושב 'בית דין', קבל על עצמך לפנינו כי מהיום והלאה הנך 'שומר שבת' כהלכתו. וכן עשה, האיש קיבל על עצמו לשמור שבת, בפני ג' יהודים כשרים.

אחר הדברים האלה, אמרו לו ג' חברי הבי"ד, עתה הכנס בשנית אל הרב, והוא יברך אותך ואת חברך, אבל האיש פחד נוראות להיכנס. הללו דחקו בו, ואמרו לו שכעת כבר אין לו ממה לפחד. חזקו עליו הדברים, והוא נכנס אל הסטיילפער - שלא שמע מאומה מכל הנעשה בחוץ. מיד קיבלו במאור פנים, ובירכו כראוי וכהוגן, אותו ואת חברו. ולה' הישועה.

ללמדך, כוחה של קבלה טובה, כי הרי יהודי זה עדיין לא שמר שבת - עדיין לא הגיעה השבת הבאה שיוכל לשמור אותה, מ"מ כבר ראו עליו 'אור' של שומר שבת, ונעשה ראוי לקבל טובה וברכה בעד קבלתו הטובה.

'כי גדול מעל שמים חסדך', הא כיצד, כאן בעושיין לשמה וכאן בעושיין שלא לשמה, ומבאר דבעושיין לשמה גדול מעל שמים חסדך, 'כלומר שהקב"ה מבטל ומשנה מערכות שמים בשבילי' כט.

ועפי"ז מבואר היטב ה'קל וחומר', שכך אמר משה להקב"ה, אם היו בני ישראל מתאמצים 'למעלה מטבעם' והיו שומעים אלי על אף קוצר רוחם מעבודתם לא הקשה לי, אזי מובטחני שימדוד להם הקב"ה

כט. הרה"ק משינאווא זי"ע היה מקפיד עד מאד שלא לטבול במקווה שכבר טבל בה מאן דהוא, פעם אחת בימי שהותו בעיה"ק צפת ביקש לטבול במקווה טהרה, ואכן הבלן מילא עבורו את בור הטבילה במים חדשים. אלא שמאן דהו מיהר לטבול באלו המים טרם טבילתו של הרה"ק - טבל, עלה ונסתפג כאילו לא אירע דבר. והנה, אך הכניס הרה"ק את כף רגלו לתוככי המים, נזדעק, מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו לבו להיכנס ולטבול לפני במקווה... כה המשיך ושאל. ולא קיבל מענה לשאלתו כיון שהבלן לא רצה להודיעו מי היהודי שנכנס, הואיל ויהודי זה חשוך בנים היה, וחשש שלא תזיק לו קפידתו של הרבי וכבר לעולם לא יהיה לו זש"ק. משנשאל שוב ושוב ענה לרבי מיהו הטובל, הורה הרה"ק שיביאווה לפניו, ומשבא שאלו - 'אתה הסכנת לטבול במקוה לפני בואי, ויען היהודי ברעדה ופחד כשאר כובותיו נקשן דא לדא... הן... הן... אמר לו הרה"ק, אם כן, בזאת השנה פקוד תפקד בבו זכר, ואכן, לפקודת השנה נולד לו בן, והרה"ק הוזמן להיות סנדק ל'רך הנולד', בסעודת הברית פתח הרה"ק משינאווא זי"ע וסיפר לנוכחים את כל דבר המעשה, והוסיף, לא היה כאן כל מופת או שידוד מערכות הטבע, אלא שבאותה שעה כמעט ובאתי לכלל כעס... ובכוחה של התאפקות להשפיע שפע ישועות גדולות למעלה מדרך הטבע, ו'כמתנה' נתתי כח זה להאי גברא שיזיכני בכל מעשה זה, ואכן ברכה כזו פעלה את פעולתה כהוגן.

מעשה זה סיפר הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע שהוא שמע את הסיפור מפי הילד שנולד מאותו מופת. והיה אומר כי מעשה זה גדול יותר מ'תחיית המתים' - ואולי יש לבאר, כי 'תחיית המתים' עושה הקב"ה, ואילו ההתאפקות מכעס מעשי האדם עצמו הוא.

לדידן ייאמר, אם כן כולנו יכולים להיות 'בעלי מופתים'... אם נשתוק ונבליג במקום כעס וקפידא, כי או אז נזכה לישועות למעלה מן הטבע.

מעשה באברך מדרי ארה"ק, ששמע בשיעור מפי אחד המגידיים, כי מובא בספרים שבשעה שיהודי מתגבר על נסיון, והוא מתקדש ומשבר את טבעו לעשות רצון קונו, באותה שעה נפתחים כל שערי שמים ובידו לפעול כל מה דבעי. לאותו אברך הייתה ל"ע בת שחלתה במחלה, ושכבה בחוסר אונים בבית החולים בעיר באר שבע, באחד הימים הוזקקו הרופאים לסממני רפואה יקרים שלא היו תחת ידם, ורק בעיר תל אביב הייתה אפשרות להשיגם. בלית ברירה נסע האברך לתל אביב לקנות הרפואה לבתו, משירד האברך מהאוטובוס על פתחה של תל אביב, נתקל במראה שאינו הגון, תיכף התגבר האברך על יצרו ועצם את עיניו בכל כוחו, ובכוחות אדירים עמד בניסיון. ומיד נזכר האברך באלו הדברים ששמע מפי המגיד, ויפן לקרן זוית, ושפך את לבו בדמעות שלישי לפני קונו, שירחם על בתו וישלח לה רפואה שלימה מן השמים...

משסיים האברך את תפילתו, פנה להמשיך בדרכו לחנות הרפואות, ובתוכ"ד התקשרו אליו בני ביתו, בתחילה לא עלה בידה להוציא הגה מפיה רק בכתה מאין הפוגות, עד שנרגעה רוחה לאחר כמה רגעים, וסיפרו שבתם התעוררה לפני כמה רגעים, והרופאים שמיהרו לבודקה נדהמו לגלות שהמחלה החלה לרדת וכבר אינן כל צורך ברפואות... הבט וראה כמה גדול כוחו של המתגבר על טבעו.

וכבר כתב הגאון בעל 'שבט הלוי' זצוק"ל (שה"ל ח"ד נה) במענה למי שביקש מאתו דרך תיקון במקום תעניות וסיגופים על עבירות חמורות ביותר, ומעתיק שם את לשונו של הרה"ק ה'ישמח משה' זי"ע (בספרו ח"ג י"ח) שבחלומו גונב באזנו מן השמים, כי אכן, כל הפורש מדבר עבירה עליו לסגף עצמו בצער בכדי לכפר על העוון, מכל מקום מי שכבר משוקע בעוון ונשתרש בחטא, אם מתגבר לעזוב את דרכיו הרי עצם הפרישה מן העבירה צער גדול היא לו, ממילא יצא בכך ידי חובת הצער שעליו לעבור. ומסיים בשה"ל, שאף שאין פוסקים הלכה מן החלום, 'הענין מצד עצמו יראה אמיתי'.

ל. סיפר הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל, בהיותי בעיר ביאליסטאק עברתי ברחובה של עיר ליד בית חולים המיועד למי שאינם בריאים בנפשם ל"ע, בעברי שמעתי קול של שני יהודים נוקבים בשמי וקוראים לי, נגשתי אליהם

כמידתם, ויעשה נם שישמע פרעה אותי אף שאני ערל שפתיים. אך מאחר שבני ישראל לא שמעו אלי - אלא

והללו החלו לבכות לפני על מר גורלם, כי ב"ה בריאים הם ברוחם ובשכלם כאחד האדם ממש, ורק מחמת עלילות שפלות השליכו אותם 'לבור הזה', והם זועקים ואין מושיע. החלותי לדבר על ליבם דברי תנחומים ופיוסים, דברים המתיישבים על הלב בחיזוק האמונה הטהורה שכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, גם יוסף הצדיק ישב י"ב שנים בבית האסורים ודייקא משם עלה לגדולה... כך נמשכה שיחתנו למשך שעה ארוכה בנעימות ומתיקות כברי דעת אמיתיים, בגמר הדיבורים הבטחתי להם שאעשה כל אשר בידי להוציא אותם ל'חירות'.

משגמרנו השמועס ביקש אחד מהם, אני מבקש ממכם שתמהרו מאד להוציא אותנו, כי זה ממש מעכב הגאולה, והסביר לי באר היטב, כי הוא ה'משיח', וכל עוד שהוא 'אסור' שם אינו יכול לבוא ולגאול את עם בני, מיד ענה השני כנגדו ואמר, אל תשמע לו, אל תשים לב לדבריו, הוא אינו משיח, וכי נראה לכם שמושיח יכול לבא מעצמו ולהתגלות, הרי הרבש"ע צריך לצוותו לבוא, ואני עדיין לא ציוותי עליו להתגלות... (והשים עצמו כאלוק...), באותו הרגע הבנתי את אשר לפני, כי אכן שני אלו נמצאים בדיוק במקום המיועד להם...

סיים רבי יענקלה, הנה שעה ארוכה דברתי עם שני יהודים כל כך געשמאק (-בטוב טעם ובנעימות), והיו נראו לי כאנשים מן הישוב, ורק בסיום השיחה ראיתי שהם ממש גוט משוגע ל"ע... אינם מן הישוב ומלאים דמיונות. כיוצא בדבר ממש הוא העסק עם אותו 'מלך זקן וכסיל', בתחילה מדבר 'דברי טעם' עם סברות נפלאות, אך הבט וראה מה 'תכלית' (-למעשה) יוצא מכל דבריו, ומה היא השורה תחתונה, אם מדבריו נשמע איזה קולא, איזה מכשול וירידה, איזה קרירות לדבר שבקדושה, הרי זה מוכיח בעליל, כי אכן אינו אלא אותו מלך כסיל שמקומו אינו בין הישוב... ועל כך אמר שלמה המלך בחכמתו (קהלת יב יג) 'סוף דבר הכל נשמע', התבונן ב'סוף דבריו' אם עולה מהם 'למעשה' שאת האלוקים ירא אכן ראייה כי הוא כאחד האדם, ואם לאו עזוב אותו 'משוגע' לעצמו...

לא. מאמר נפלא אמרו לפרש בדרך הרמז במה שנאמר בפרשת שמות (ג ג-ד) שאמר הקב"ה למשה 'השליכהו ארצה' - שישליך את מטה האלוקים מידו 'וישליכהו ארצה ויהי לנחש וגו', ויאמר ה' אל משה שלח ידך ואחוז בזנבו וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו', שהנה אמרו חז"ל (פרקי דרבי אליעזר פרק מ), שמטה האלוקים נברא בערב שבת בין השמשות, ובאותה שעה גירש הקב"ה את האדם מגן עדן (שנברא כמה שעות לפני כן) לאחר חטא עץ הדעת ונתן לו את המטה, והוא מסרו לחנוך, וחנוך העבירו לנח, וממנו הגיע לשם, ושם הביאו לאברהם שמסרו ליצחק ויצחק ליעקב ויעקב ליוסף, 'וכשמת יוסף נלקח כל ביתו ונתן בפלטרין של פרעה, והיה יתרו אחד מחרטומי מצרים וחדד אותו בלבו ולקחו והביאו ונטעו בתוך גן ביתו ולא היה אדם יכול לקרוב אליו עוד, וכשבא משה לביתו נכנס לתוך גן ביתו וראה את המטה וקרא את האותות אשר עליו ושלח ידו ולקחו וכו', עוד אמרו (דבר"ר ג ח) שהיה חקוק על המטה שם המפורש ב"ה. ואפשר לדרוש ולומר, שבאותה שעה שחטא אדם הראשון נכנס בו יצר הרע בלבו (עיי' נפש החיים, ש"א פ"ו בהגה"ה, ועוד ספרים), ולא היה יודע היאך יוכל מעתה לעבוד את בוראו ולעשות רצון קונו, לזה נתן לו הקב"ה את המטה' לרמוז לו, שתפקידו מן היום הזה הוא 'להכות' את היצר הרע במטה (מלשון מקל) ולשבור את יצרו, ועי"ז יוכל להתעלות בהר ה', והוסיף לחקוק שמו הגדול והקדוש על המטה, לרמוז לו שאל יתיירא מפניו ומכוחו הגדול, כי האדם הלוחם מלחמות ה' זוכה לסיוע ממעל, ואינו נלחם עם היצר רק בכוחותיו, אלא על המטה חקוק שם ה', כי בכל שבירת היצר שם נמצא הקב"ה העומד לימינו לעזור לו...

אמנם כן יצר סוכן בנו ומבלבל את האדם ומחדיר בו מחשבות יאוש כי קשה הוא עד מאוד... תכבד העבודה על... והרי אין בידינו לנצח את היצר, וכמו שאמרו חז"ל (סוכה נב.) אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו, ואם כן מה צריך את העבודה שלנו... שהקב"ה לבדו יעביר כח הרע מן העולם ושלום על ישראל... על כן אמר הקב"ה למשה השליכהו ארצה ויהי לנחש, להורות וללמד, אם אין עושה האדם כלום מעצמו - ויהי לנחש... ולא ינצחנו כלל, ורק אם אכן 'תשלח ידך' - תעשה משהו מעצמך, אפילו קטן ביותר, אזי יתהפך שוב ל'מטה האלוקים'...

ונאמר כאן בתוך הדברים 'אחוז בזנבו' שבהם טמון הכח לכבוש את היצר הרע, שהנה פירשו חז"ל (נדרים לב:) מה שנאמר (קהלת ד יג) 'טוב ילד מסכן וחכם' שהכוונה היא על היצר הטוב, וביאר ה'חסד לאברהם' (ליקוטי כתובים אות יא) הטעם שנקרא הוא בשם 'חכם' שהוא על דרך מה שאמרו (תמיד לב.) 'איזהו חכם הרואה את הנולד', וכך היא דרכו של היצר הטוב שאומר ומייעץ לאדם היה חכם ותראה את הנולד... תתבונן מה יצא ממעשה זה בסופו של דבר, הוי מחשב שכר מצוה - כמה הינך יכול להרוויח לנצח נצחים אם לא תלך אחרי יצר הרע, וכמה תפסיד אם תשמע

באר הפרשה - פרשת וארא

נהגו בדרך הטבע שבמצב 'עבודתם הקשה' א"א להם ויהא רעוא מן קדם אבוהון די בשמיא וארעא, שיריק לשמוע אלי, אם כן איך ישמעני פרעה, זהרי אני ערל שפתיים שעפ"י טבע אין שומעים ומקשיבים לו. עלינו שפע טוב, שמירה וברכה לג, ותגלה ותראה מלכותו עלינו בזמן קרוב.

לקולו... וזהו שאמר הכתוב, אחוז בזנבו – הבט 'בזנב' הדבר ובסופו ועי"ז יהא נקל בעיניך להתגבר על יצרך ולעשות רצון קונך יוצרך ובוראך...

לב. סיפר כ"ק האדמו"ר מספינקא (ב"ב) שליט"א, שבימי בחרותו היה אצל הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע, ובתוך הדברים אמר לו, הנה אמרו חז"ל (סוכה נב.) 'כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו', ובאו בכך להזהיר את האנשים ה'גדולים' מתוקף התגברות היצר הרע עליהם. אך על דרך זה אמר הרה"ק מווארקא זי"ע להיפך, אם רואה האדם ש'יצרו גדול', אל יתייאש, אלא ידע כי זהו סימן מובהק שהוא 'גדול מחברו', ויש בו כוחות נפש גדולים ועצומים, ובידו לעמוד בכאלו נסיונות...

לג. וכמו שאמרו 'דורשי רשומות' לרמז בשם החודש שאנו עומדים בו - 'שבט', שהוא ר"ת שמרם ברכם טהרם, וכן ר"ת שנתבשר בשורות טובות, וכבר המליץ הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע בלשון הפסוק (תהילים קה לו) 'ואין בשבטיו כושל', שבטיו מלשון 'שבט', כי הזמן מסוגל ש'אין למו מכשול'...